

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

יתרו

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת יתרו

- נ ..... לא תחמוד - המאמין אינו חומד ומקנא
- ד ..... זכר למעשה בראשית - שבת קודש יומא דמהימנותא
- ט ..... ועתה אם שמוע תשמעו - להתחדש בקבלת התורה
- יא ..... בעבור תהיה יראתו על פניכם - יראת שמים כהקדמה והכנה לקבלת התורה
- יג ..... המה יעלו בהר - גודל הנחת רוח מעבודה הבאה בקושי וביגיעה
- יד ..... ותגיד לבני ישראל - כמה יסודות בדרכי החינוך
- טז ..... ביקור חולים - בשגב ומעלת המצוה

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת יתרו

לא תחמוד - המאמין אינו חומד ומקנא

בפרשתן (כ"ד), 'לא תחמוד', והקשו רבותינו הראשונים כיצד ניתן לצוות על דבר המסור ללב שלא יחמוד מראה עיניו. ומבאר ה'אבן עזרא' בדרך משל, כי כמו שאיש כפרי לא יחמוד 'בת מלך' מאחר שהוא יודע שאין מציאות בעולם שיהא לו שיג ושייכות לדבר, כך המאמין בבורא כל העולמים אשר הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, ואין איש בעולם אשר יוכל לקחת לעצמו ממה שלא נגזר עליו, ממילא לא יחמוד ולא יתאוה את אשר יש ביד אחרים כי יודע אל נכון שדבר זה רחוק ממנו - אין לו כל שייכות לזה, וכמו שלא יתאוה אדם שיהיה לו כנפיים בעופות השמים מאחר שהוא דבר הנמנע במציאות.

ולחיבת הקודש נעתיק חלק מדבריו, וז"ל, ככה כל משכיל צריך שידע כי ממון לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו רק כאשר חלק לו ה'. ואמר קהלת (ב כא) 'ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו', ואמרו חכמים (מו"ק כח.) בני חיי ומוזוני לאו בזכותא תליא

מלתא אלא במזלא. ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד וכו' על כן הוא ישמח בחלקו ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שהשם לא רצה לתת לו לא יוכל לקחתו בכוחו ובמחשבותיו ובתחבולותיו. על כן יבטח בבוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו. עכ"ל. וכעין זה כתב גם הספורנו, וז"ל 'יהיה הדבר אצלך לנמנע גמור, כי הנמנע לא יחמדהו הטבע כלל'.

הרחיב בדבר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא הכלה פרשת ויחי ד"ה בפסוק כך יברך ישראל) וז"ל, הנה ידוע כל התורה כלולה בעשרת הדברות, ועשרת הדברות כלולים בדיבור האחרון - לא תחמוד. והיינו להתרצות בגזירותיו יתברך אשר מנע ממנו הטוב ההוא הניתן לחברו, ולחשוב כי הוא ית' הוא לבדו היודע (מהו) הטוב והנאות (הראוי) לכל אדם, ולא יקנא את חברו וכו', והוא כאשר ישפיע השי"ת טובה אל האדם, לא יבקש בזה תאוה וכבוד ויבוא להתנאות על חברו בזאת הטובה, רק אדרבה יכנע לפני בוראו ויחשוב כי

א. דבר נפלא שמעתי לבאר בלשון הכתוב (שמואל א' א ח) 'ויאמר לה אלקנה אישה, חנה למה תבכי ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבבך הלוא אנכי טוב לך מעשרה בנים', ולכאורה קצת קשה מהו שאמר לה 'הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים', אלא, כי במצוות האמונה נכללו ג' עניינים. א. שהקב"ה הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. ב. שאין רע יורד מן השמים וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ואף אם קצרה בינתנו להבין מה טובה יש בדבר, אך ישראל מאמינים בני מאמינים שהכל לטובה. ג. האמונה בהשגחה פרטית, וכל הנהגת הבורא ית' עם כל אחד ואחד הרי היא 'מדודה' ומותאמת לפי צרכיו בדיוק נמרץ, וכמו שביארו בספה"ק בלשון המשנה (ברכות ט ה) 'דבר אחד בכל מאודך, בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד', ש'מודד' היינו כבגד אשר החייט 'מודד' את מידות אורך ורוחב האדם ולפי"ז תופר עבורו את הבגד, ואחר גמר מלאכתו הבגד 'יושב' על הלוכשו בדיוק נמרץ לא פחות ולא יותר, כן היא כביכול הנהגת הבורא ית"ש בעולמו, שהכל מדוד ומדויק עבור זה האדם... וזהו שאמר אלקנה לחנה הלא אנכי, ר"ל, אם תתבונני בכל אותם ג' חלקי האמונה, שכל הנעשה עמך הוא מה'אנכי' ה' אלוקיך, וטוב - שהכל הוא לטובתך השלימה והגמורה, ולא עוד אלא ש'לך' - שהנהגה זו היא 'לך' ועבורך וכפי הצרכים האמיתיים שלך, הרי אמונה זו תנחמך ותחזק אותך יותר מעשרה בנים...

ויתבאר ביותר על פי משל לאיש שנפלה בגורלו חלקת אדמה, וזרע בה גרעיני חיטה והשקה אותה כמידתה, וב"ה ראה סימן ברכה בעמלו, והצמיחה השדה חיטים הרבה גדולות ויפות, לשנה אחרת בהתקרב עת הזריעה עשה 'חשבון' לעצמו, אם בשנה שעברה השקיתי את הארץ בכמות כזו של מים יצאו כל כך הרבה חיטים, הרי קל וחומר שאם בשנה זו אגדיל את כמות המים, ואשקה את השדה בהרווחה גדולה, אלא שריבוי המים הרקיב את הזרע, ולא זו בלבד שלא נתנה השדה יכולה בכפליים כפי 'חשבונו' אלא שלא צמחו החיטים כלל, ובא לתקן ונמצא מקלקל... ונתברר לאותו כסיל, כי בכדי שהארץ תצמיח פירות צריכה היא לכמות כזו של מים, ולא יותר, וה'שפע' אינו לטובתו כלל... והנמשל ברור ומובן ואין צורך להרחיב בו, לפעמים נדמה לאדם שאם היה לו יותר ממון - בוודאי

באר הפרשה - פרשת יתרו

ג

הוא מצד החסד מבוראו עליו. עכ"ל. והיינו שבאמונתו יכיר שטובת חברו אינה טובה עבורו כלל²...
ביו"ב הסביר הוא עצמו בספרו 'דרך פיקודך' (מצוות ל"ה, ל"ח, חלק המחשבה אות ב) וז"ל. כי אם היה

היו לו חיים טובים, מלאים אושר ועושר, וכיו"ב משאר צרכי האדם, ואינו יודע שריבוי השפע שמתאוה לו אינו אלא כריבוי מים בשדה יתר על המידה...

כך היה מעשה לפני כמה שנים, תינוק אחד נחלה קשות ל"ע והוצרכו להובילו לבית חולים, במשך כמה שבועות שהה שם התינוק, והוריו שהו שם כמעט בכל שעות ה'מעט לעת', כמובן שכל הבית (עם שאר בנייהם ובנותיהם) היה בוקה ומבולקה, והילד הקטן (הגדול מן התינוק) היה 'מתגלגל' מבית לבית, היום אצל דוד פלוני, למחר אצל השכן היקר, ולאחריו כמה ימים בבית הסבתא, וכך על זה הדרך. כמובן מאליו, הכל ריחמו עליו ורצו לשמח אותו ו'לפנקו' על כן כולם העניקו לו מיני מתיקה ביד רחבה, עד שראה אותו רופא אחד והבחין בו שהוא 'הולך וגדל' - מידות גופו הולכים וגדילים, והתרה הרופא לבל ימשיכו 'לפטם' אותו בממתקים, כי הדבר מסוכן עבור הילד. נקל לתאר את הרגשת הקרובים מאותו היום ואילך, ילד קטן ומסכן, אינו רואה כמעט את אביו ואמו, נודד הוא מבית לבית, אחיו התינוק שרוי במצב קשה, ולכאורה הדבר המתבקש ביותר הוא לתת לו דבר מתיקה להפיג צערו במקצת... אך אין מנוס מ'להתאכזר' אליו ולא לתת לו אפילו אם יתחנן ויבכה... כי הטובה האמיתית עבורו הוא להתרחק מאותם דברים המרובים ב'סוכר' (צוקער) המזיקים לו...

ובאמת מעשה זה הינו מלמד על כל תהלוכות החיים, כי לקוצר בינתנו אין אנחנו יכולים להבין מדוע אין הקב"ה נותן לנו 'ממתקים'... והרי אנו כך כל 'מסכנים' ושרויים בצער... אך בורא כל עולמים שלפניו נגלו כל תעלומות הוא היודע ומבין ש'ממתקים' אלו אינם לטובתנו אלא הם 'מזיקים', ודייקא לגודל רחמיו הוא נוהג עמנו כביכול במידת ה'אכזריות' ואינו נותן לנו ברצותו לשמור עלינו מכל דבר רע.

ב. שמעתי משל נפלא, אברך ת"ח נכנס אל מוכר מנעלים, המוכר קבלו בסבר פנים יפות ושאלו לאיזה מנעל הוא נצרך, בסוף דבריו שאלו, כבוד הרב, איזה מידת נעל אתן למע"כ, אמר לו הת"ח מספר 40, הביט בו המוכר ואמר לו, לא... לא... הכרת פניכם ענתה בכם שמחשובי בני התורה אתם, על כן אפתח את לבי ואגדיל חסדי עמכם לתת לכם מספר 45... אמר לו הת"ח, רק לזאת לא אסכים, כי מה אעשה עם מנעל הגדול מרגליי פי כמה, הרי אפילו פסיעה אחת לא אוכל להלך עמהם. וזאת עלינו לדעת שהשאיפה והרצון ליותר ממה שקבלנו מן השמים הוא ממש כמידת 45 למי שגודל רגלו אינו יותר מ40... ולכן אמרו בגמרא (ברכות ס:) שכשנועל מנעליו בבוקר יברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי', כי מרומז בזה שידע שהקב"ה הכין ונתן לו כל צרכו, וכל מה שעודף על זה אין בו כלל טובה עבורו, ויעכבהו מללכת על רגליו.

שמעתי מצדיק אחד, דלכן נתקנה ברכת 'שעשה לי כל צרכי' בשונה משאר ברכות השחר, שהם מדברים בלשון רבים על כללות העולם, דוגמת 'מלביש ערומים'... מתיר אסורים' ואילו זו נתקנה בנוסח 'שעשה לי כל צרכי' ולא העושה צרכי בני אדם, ללמד לאדם דעת ובינה מה הם 'צרכיו', מה שהוא צריך, ומה שיש לשכנו ולחברו אינו מצרכיו כלל, אלא שעשה לי צרכי...

וכן מרומז בדברי המדרש (בר"ר לד טו) לבאר את הכתוב (יחזקאל לו כו) 'והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר - לב בוסר של חברו', והיינו שלא יקנאו איש ברעהו אלא כל אחד ישמח בחלקו ובחלק חברו, ויש שפירשו שנקטו חז"ל לשון זו, כי כידוע 'בוסר' הוא פרי חמוץ שלא נתבשל עדיין ואינו ראוי לאכילה, ועל דרך זה צריך האדם לראות את נחלת השני שהיא 'בוסר' כלפיו ואינה ראויה 'לאכילה', ואם יאכל לא זו בלבד שלא יהנה אלא אף סופו להקיא...

ג. ידוע מאמר העולם (היה שגור בפי הגאון רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל) לדרוש כמין חומר בהאמור בסוף הציזוי על לא תחמוד 'וכל אשר לרעך', שבא הכתוב לומר לאדם, אל יקנא לבך בהצלחת חברך כי לעולם אינך יודע את כל המתחולל אצלו, ומי יודע מה עובר עליו רח"ל, ואף אם השעה משחקת לו בענייני הפרנסה אך שמא חיוו אינם חיים מצער הבנים וכו', על כן אל תקנא רק בדבר אחד, אלא ביכל אשר לרעך, התבונן בעצמך האם היית מסכים 'להחליף' עימו את כל תנאי החיים...

באר הפרשה - פרשת יתרו

באמונתו בזה, אינו מאמין שהבורא כל בראו בחכמה, ומזמין לו הטוב הנאות (הראוי) לו, והשאר שאינם בידו אינם טובים לו. והבן הענין, עכ"ל.

הארץ את הים ואת כל אשר בה, והיינו שהשבת קודש שהיא זכר למעשה בראשית תכליתה 'להזכיר' לאדם כי יש בורא ומנהיג לעולם, וקדושת השבת מסייעת לאדם להשיג את האמונה בהש"ת. וכמו שפירשו צדיקים בלישנא דקרא (טו כט) 'ראו כי ה' נתן לכם את השבת', כי בהאי יומא קדישא ניתן להגיע לאמונה שלימה בהירה וזכה בבחי' ראו, כמי שרואה את הדבר בעיניו ממש.

זכר למעשה בראשית - שבת קודש יומא דמהימנותא
בפרשתן (כ ה-יא), 'זכור את יום השבת לקדשו וכו', כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת

ד. דבר נחמד כתב ה'חתן סופר' (הובא בפתיחה לשו"ת חתן סופר) לבאר בלשון הכתוב בפרשתן (יח יג) 'ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם', כי על ידי חסרון האמונה ודאגת 'המחר' בא האדם לחמוד ממון שאינו שלו ולידי מריבה עם אחרים, וכמליצת לשונו 'אין אמונה ועושה עול, וריב ומצה עולה על גדותיו', וזהו שאמר הכתוב ויהי ממחרת - על ידי דאגת המחר וישב משה לשפוט את העם... כי רבו בעם טענות ומענות ונצרכו הרבה לגשת ל'דיני תורה'... והוסיף לומר, כי כל זה במילי דעלמא שצריך לבטוח בה' ומבלי לחשוב מה יהיה למחר, אכן במילי דשמיא צריך להיות להיפך, שצריך תמיד לחשוב מה יעלה בסופו, וכדאיתא בגמ' (שבת קנג.) 'רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך, שאלו תלמידיו את רבי אליעזר וכי אדם יודע איזהו יום ימות, אמר להן וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה', ובהו יתבאר מה שאמר הקב"ה למשה בהכנה לקבלת התורה האמורה בפרשתן 'וקדשתם היום ומחר' (יט י), שתקדש אותם על ידי שיחשבו על היום ועל מחר... כלומר שמא היום הוא היום שקודם... ועי"ז יתעלו מעלה מעלה.

הנה כתיב בפרשתן (יח כ) 'והודעתם להם את הדרך ילכו בה', ודרשו בגמרא (ב"מ ל:) 'והודעת להם זה בית חייהם, את הדרך זו גמילות חסדים, ילכו זה ביקור חולים, בה זו קבורה', וקצת קשה, והרי יתרו בא ליעץ לחתנו משה 'לא טוב הדבר אשר אתה עושה', עליך למנות עוד כמה וכמה דיינים היושבים ודנים את בני ישראל כדי שלא יקויים בך 'נבול תבול', ומה ענין לכאן גמילות חסדים וקבורה כו'... ובדרך צחות יש לומר, כי אותם הבטלנים שאין להם מלאכה לעשות הרי זמנם בידיהם לילך לבית דין ולתבוע... על כן יעץ לו יתרו שיתעסקו בגמילות חסדים וביקור חולים וקבורת המת, ושוב לא ישבו באפס מעש, וכבר לא יהיה להם זמן פנוי לדיני תורה...

אכן ה'בן יהודע' מבאר (ב"מ שם) בזה"ל, זה שייך לענין זה של מנוי הדיינים, כי מי שדרכו לעשות גמ"ח יהיה טבעו ומנהגו להיות ותרן, ואינו אומר 'יקוב הדין את ההר', אלא מוותר ומוחל על ממונו ולכן תתמעט התביעות בפני הדיינים. ומה שכתב 'ילכו זה ביקור חולים, בה זו קבורה' כי העוסק בדברים האלו תהיה בעיניו עוה"ז וקניינה הבל, בזכרו יום המיתה, וכמו שנאמר (קהלת ז ב) 'והחי יתן אל לבו', ולכן לא יהיה להוט עליה כ"כ לעשות תביעות ודו"ד בעבור ממון או בעבור חרופים וגדופים וכיוצא, וימעט בתביעות אלו, ולכן יספיקו הדיינים לדון עם רב.

מעשה באדם אחד ששכנו היה בונה בית, ועשה עמו הרבה דברים שלא כדיו, הן בגניבה שגנב מן עובי הכותל שלו והכניס לביתו, הן מה שהכביד על כותל, הן מה שעשה בית הכסא אצל כותל שלו ומזיק לו, וכן כיוצא בזה חטא לו בנזקי שכנים, וזה לא היה בביתו ולא ידע מכל זה כדי למנעו, וכאשר בא לביתו וראה נזקים שעשה לו, וגם גניבה שגנב מעובי הכותל שלו והכניס לביתו, חרה לו עד מאד, והלך לקבול בבי"ד, ואחר שיצא לקבול בבי"ד ולהביא שמש בבי"ד להזמין את חברו בדיו, חזר לביתו וריקם, אמרה לו אשתו איה הוא שמש בבי"ד, ולמה לא קבלת בבי"ד כאשר אמרת, ויאמר, אחר שיצאתי - קודם שנכנסתי לבי"ד חזרתי בי, א"ל למה, ויאמר, עתה בהילוכו פגעתי באדון גביר אחד עצום שהיו מוליכין אותו לקברו, וזה הגביר בנה לו מקרוב בית אחד, גדול ורחב ידיים כבית המלך, וזה ארבע שנים עוסק בבניינו, ועתה קודם שישב בו נפטר, ומוליכין אותו לקבר אמה רוחב על שלש אמות אורך ושוכב בתוך העפר, לכן אמרתי, למה אתקוטט ואריב בשביל הבית הזה שאינו שלי, כי בתים של עוה"ז וקניינם הבל, ועיקר הבתים והקניינים הם של עוה"ב, נמצא שמביקור חולים ועסק בצרכי קבורה יעלה תועלת שיתמעטו תביעותיהם ודו"ד שלהם בממון וקניינם של עוה"ז, וכיון שמתמעטים תביעותיהם יספיקו הדיינים אשר ימנה אותם לעם רב. עכ"ל.

ה. הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע היה מבאר מה דאיתא בזה"ק 'רזא דשבת איהי שבת דאתאחדת ברזא דאחד', כי הנה 'אונקלוס' תירגם בכל מקום תיבת 'שבת' - שבתא, והיינו כי השבת הוא מעיין האמונה בבריאת העולם

א) וז"ל, ויען שיום השבת הוא עדות על ההנהגה השנחית (שהקב"ה משגיח בפרטות על עולמו) ושהעולם לא נמסר אל הטבע והמקרה, לכן נתייחד שיר זה ליום השבת 'עב"ל'.

ובך ביאר הרה"ק ה'בית יעקב' מאיז'ביצא זי"ע (שמות ובהנדרש"פ ובש"מ) את הטעם שתקנו חז"ל לקדש בשבת על היין, וכמו שאמרו (פסחים קו.) 'זכור את יום השבת לקדשו, וזכרו על היין, כי הנה כל ענייני העולם הזה משכחים ומעלימים מעיני האדם שיש בורא ומנהיג שעשה ועושה לכל המעשים (וכידוע מה שאמרו צדיקים ש'עולם' הוא מלשון 'העלם'), והיינו, אחרי שהאדם עובד ב'ידיים' ומתייגע בכל ששת ימי המעשה סביב הפרנסה ושאר צרכיו הרי יכול לבוא לידי טעות שהוא הוא העושה, וכוחו ועוצם ידיו הם המביאים לו את החיל הזה, ובשב"ק מחובת האדם לזכור ולהזכיר לעצמו שהכל דמיון וטשטוש הדעת, אלא כל הנעשה בעולם הוא רק ברצונו ית', לזה תקנו להביא יין שהוא הדבר המטשטש ביותר את דעת האדם, כי הוא 'משכר' את האדם ומבלבל את דעתו, ומקדשים את השבת על היין, להראות שכל מחשבותינו בימות החול אינם אלא דמיון והבל וכדוגמת היין המבלבל'. ומהאי טעמא צריך לתת עינינו ביין בשעת הברכה (רמ"א סי' רע"א ס"י), להכניס

וכאותו 'גילוי' שגילה לנו ב'ספר החיים' (חלק ג פרק ו) להגאון רבי חיים זי"ע אחי המהר"ל מפראג זי"ע, כי הנה בני דור המדבר זכו להתגלות אלוקות בהר סיני, כמו שאמרו חז"ל (הובא ברש"י דברים ד לה) שפתח הקב"ה עליונים ותחתונים בעת מתן תורה, ורצה הקב"ה שגם בדורות הבאים יזכו להתגלות דומה, ועל כן נתן להם את השבת קודש שהיא מעין התגלות זו, וכתב שם עוד בזה"ל, ושמחה יתירה שנופל עלינו בלי מתכוין מיד בהכנסת השבת וליל של שבת - כולה אור ועוז וחדוה במקומינו, בלתי ספק שאין זה רק ניצוץ האור והשמחה המבהיק ממקום שהנבואה יוצאת משם, שאע"פ שאין לנו לא נביא ולא חוזה, ואנחנו על אדמה טמאה (בגלות), עם כל זאת לא עזב ממנו חסדו ואמיתו להשפיע עלינו אור אלוקים מדי שבת בשבתו, ובפרט אנחנו עייפי הגלות המר הזה. עב"ל.

והזמן גרמא, ביום השב"ק, להשריש בקרבנו את האמונה בהש"ת, וכמו שנאמר (תהלים צב) 'מוזמר שיר ליום השבת, טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון, להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, כי שמחתני ה' בפעלך במעשה ידך ארנן, מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך, וכו', ולכאורה מה עניין 'מוזמר שיר' זה ליום השבת' דייקא, ומבאר המלבי"ם (פסוק

כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, על כן כתב אונקלוס שבתא, והוסיף אות א' המרמזת על אלופו של עולם, לרמז שביום זה ניתן להגיע לדרגת האמונה באלופו של עולם, וזהו סוד השבת שמתאחדת ברזא דאחד יחיד ומיוחד.

1. ומהאי טעמא נהגו ישראל קדושים לשיר בליל שב"ק את הפיוט 'י-ה ריבון', אף שאין לו שייכות דייקא לשב"ק, ודוק ותשכח שלא נזכר בו תיבת 'שבת' אפילו פעם אחת [ואכן מחבר הזמר הגה"ק רבי ישראל נג'ארה זי"ע חיברו לזמרו בכל עת, וכמו שיראה כל המעיין בספר זמירותיו 'זמירות ישראל'], אך מכל מקום מה נאה זמר זה ביום השבת, כי הוא יסוד האמונה בבריאת העולם בששת ימי הבריאה 'וינח ביום השביעי', ובהאי יומא דמהימנותא שומה עלינו לחזק ביותר את אמונתנו האיתנה בצור העולמים שתהא כיתד בל תימוט.

2. ומתוקים לחיך דברי הגר"א מווילנא זי"ע (הובאו בדברי אליהו בהוספות) בפירוש מאמרו של רבי זירא (ברכות יד.) 'כל הלן שבעת ימים בלא חלום - נקרא רע', ואינו מובן וכי מאחר שלא חלם כלום במשך שבוע ימים ייקרא רע, אלא מבאר הגר"א, שהנה בחלום נראה בעיני אדם הישן שכל המתרחש בחלום מול עיניו הריהו אמת בפועל ממש, אך בקומו בבוקר ופוקח הוא את עיניו רואה שהכל היה רק חלום - הבל שאין בו ממש, וכמו כן ממש הוא כל הדברים הנעשים בעולם הזה, כי לעתיד לבוא יתקיים בנו מה שנאמר (תהלים קכו א) 'היינו כחולמים', ואין בין זה לזה כי אם שבחלום הלילה מסתיים החלום מיד בקומו בבוקר, ואילו החלום של העולם הזה נמשך למאה ועשרים שנה, אך האמת ששניהם שווים וכל ענייני העולם הזה אינם אלא כחלום בעלמא, וזה רימזו חז"ל באמרם שהישן שבעה ימים בלא חלום, היינו שעברו עליו שבעה ימים ושבת בכלל ולא התעורר להשכיל שהכל רק חלומות - הבל הבלים, הרי הוא חלילה בבחינת 'רע', כי בשבת על האדם להתעורר מן החלום ולא לשקוע במעשי ידיו, אלא יזכור שהקב"ה הוא ברא שמים וארץ, והוא המנהיג את עולמו תמיד בכל יום ובכל עת ושעה.

באר הפרשה - פרשת יהו

את האמונה בהשי"ת עושה שמים וארץ בתוך כל ה'בלבול', וממנו יקח כח גם לששת ימי המעשה".
 עוד נאמר בעניין (פסוק ט) 'ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך', והביא רש"י מה שדרשו חז"ל (מכילתא) 'כשתבוא שבת, יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה', ומלבר טעם הדבר מפני 'כבוד שבת', שלא להתעסק בענייני חולין, וכן משום שאין זה מ'עונג שבת' שמא יבוא לידי צער, אך נתבאר עוד בספה"ק טעם האיסור, מאחר ששב"ק הוא

ח. שמעתי מ'איש פקח' שבנו הקטן הוכרח לעבור 'ניתוח' באחד מבתי החולים, ושכר לשם כך 'רופא מומחה', בהגיע העת פנה אליו הרופא עם צרור דפים, בו דרש ממנו לחתום שאם ח"ו הניתוח אינו מצליח הוא יודע שאין הרופא אשם, ושלא באשמתו לא הצליח, אמר לו האיש, אכן בוודאי אחתום, אבל ב'תנאי קודם למעשה' שכבוד הרופא יחתום לי שאם הניתוח כן מצליח אינו מתפאר לומר 'מעשי ידי להתפאר' - ההצלחה הצלחתני... כי זה דרכו של לב טפש ונשחץ, לייחס לעצמו כל ההצלחות, ולשכוח כי הכל נעשה בסיוע ועזר ממעל, ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יוכל עמוד. ורק ב'כשלונו' ייזכר כי יש בורא ומנהיג לכל המעשים. ודרך הישרה איננו כן, אלא יזכור כי כל צעד ושעל של הצלחה מן השמים נתונה לו.

ט. כתב ה'אליה רבה' (סימן רמב סק"ג) שלכן אמרו חז"ל (שבת קיח:): 'כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו', כי שכר זה הוא מדה כנגד מדה, כי מצד הדין מותר להרהר בעסקיו בשבת ורק הדיבור אסור, אך בשכר שהוא מתגבר על עצמו 'לפנים מגדרי הדין', ושוכח מצערא דיליה לשמוח ביום השבת כאילו כל מלאכתו עשויה, על כן יזכה שכך יהיה באמת, ויתן לו השי"ת כל משאלות לבו לטובה.

זכורני לפני כארבעים שנה, שמצבו הכספי אצל אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע היה דחוק מאד, ובליט ברירה יצא לחוץ לארץ כדי לאסוף תרומות לצרכי ביתו, ונדד ללונדון ולאמריקה ושהה שם כחצי שנה עד שלבסוף הצליח לאסוף בעמל ויזע סכום מכובד, אולם טרם חזר לארץ ישראל ביקר בטורונטו שבקנדה והתאכסן שם אצל משפחת וועכטער, ובהיותו שם ביום שבת קודש עם צרור כספו הצליח בן בליעל להיכנס אל בית האכסניא וגנב את כל צרור הכסף, והיה הדבר לפלא שזולת צרור זה לא שלח ידיו בשום דבר אחר מחפצי הבית, ויהי כאשר הגיע דבר הבשורה המצערת לאזני בעל הבית הצטער וחסש מאד מתגובתו של אאדמו"ר זצ"ל, אולם כשמעו את דבר הגניבה יצא מיד בריקוד ובמחול ושר ניגוני שבת ברוב שמחה וחדוה, וכראות כן בעה"ב הלך מיד לפרסם דברים כהווייתן בקרב כל בני העיר, והבינו כולם שאיש קדוש שוכן בקרבם, ושיחרו רבים לפתחו ונתנו לו נתינות הגונות, ובסוף חזר לארץ ישראל בסכום גדול יותר ממה שאסף בתחילה, והיינו דקאמרי שהמענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים.

כשם שצריך להסיח דעתו מ'מלאכתו', כך צריך 'לשכוח' מכל צרה דאגה יגון ואנחה שיש לו, וכן איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ויחי תרנ"א) וז"ל, כתבו חז"ל (שבת קיח:). המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, וביאור המענג השבת שיש לו תענוג ממצות שבת, ומניח בעבור זה כל הדאגות כשבא שבת ונח, לכן מסירין ממנו כל המצרים, עכ"ל. כלומר שלגמרי יסורו ממנו כל צרותיו ומעוקותיו. ובה מברר השפ"א את מטבע הברכה שתקנו אנשי כנסת הגדולה (בתפילת מוסף) 'מענגיה לעולם כבוד ינחלו', שהמענגים אותה 'לעולם' - ואפילו בעת צר לו מניח הכל ומענג השבת, על כן כבוד ינחלו בלי מצרים.

וכך כתב ב'שם משמואל' (שלח תרע"ז) בשם אביו הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע, וז"ל, שמעתי מפ"ק אדמו"ר זצוק"ל שמידה זו נוהגת בכל ענייני האדם, אפילו מי שיש לו חולה בתוך ביתו ר"ל, אם אפשר לו שיתאפק ולא יצטער ולא ירהרר בעגמת נפשו בודאי שיתרפא, כאמרם ז"ל (שבת יב:). 'הנכנס לבקר את החולה אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא, ורבי מאיר אומר] יכולה היא שתרחה'. עכ"ל. וכלשון רש"י (שם) 'יכולה היא שתרחה אם תכבדוה מלהצטער בה'. ומכלל דברי השם משמואל 'שמידה זו נוהגת בכל ענייני האדם' למדנו, שאין הדברים אמורים רק לגבי חולה, אלא גם לשאר מיני צער ומדווה, וכגון מי שמסובב בחובות וכיו"ב, שאם יתאפק מלהצטער אלא יגיל וישמח בשבת שיכולה היא שתרחה ומובטח לו שיצא מאפלה לאורה.

וכה כתב בספר 'מתוק מדבש' (להגה"ק רבי יצחק פרחי, אות ו) 'ובעינינו ראינו בני אדם שהגיעתם צרה עד לקראת השבת, וביום שבת עצמו הסיחו דעתם מצרתם ושמחו בשמחת השבת כראוי, ולא הכניסו עצב ודאגה בלבם על צרתם, וזכו שאבלם נהפך להם לששון ונושעו מצרתם בנס ופלא'.

וכיון שהוא ית' המציא הכל הוא המשגיח והמטריף והמכלכל כרצונו, והאדם לא יוסיף ולא יגרע בהשתדלותו, רק שהשי"ת ציונו בתורתו להתנהג במנהג דרך ארץ להשתדל באיזה השתדלות כנהוג בטבע, אבל אין מן הצורך להרחיק נדוד ולפרוש בימים ובמדברות להמציא פרנסתו וצרכיו כי לא יוסיף בהשתדלותו ומתבטל ע"י מתורתו ועבודתו, ואין מעצור להשי"י להזמין לו פרנסתו בהשתדלות המועט בביתו ובעירו וכו', ובאת האזהרה הזאת ביום הזכרון למעשה בראשית, להורות לאדם המאמין במעשה בראשית שיאמין אשר מי שברא כל

יום חיזוק האמונה הטהורה על כן נאסר גם ההרהור במלאכה, להשריש בנו כי הקב"ה הוא המנהיג את העולם, והוא הזן ומפרנס לכל, ואין כל צורך ותכלית טוב 'לסייע' לו כלל בעשיית מלאכה להספיק צרכנו'...

ובך ביאר הרה"ק ה'בני יששכר' ז"ע (דרך פקודי מצוות ל"ת כ"ד, חלק המחשבה אות ב) טעם האיסור לצאת מחוץ לתחום ביום השבת, וז"ל, טעם למצוה ורמיזיה הנהוגים בכל עת, הנראה דהנה שבת הוא זכר למעשה בראשית שהשי"ת המציא את העולם יש מאין כרצונו,

כתב ב'מנורת המאור' (אלנאקו"ה, ח"ב פ"ח) מעשה באשה אחת שהיו לה שני בנים ונפלו לבור בשבת, והמתינה לבעלה עד שבא מבית הכנסת, וכשבא אכלו ושתו, כשגמרו לאכול אמרה לו, אם רצונך אומר לך דבר אחד, אמר לה אמרי, אמרה לו, שני כתרי זהב הופקדו היום עשר שנים אצלי, ועתה מבקשים אותם ממני, אתנם או לא, אמר לה, תני. אמרה לו שני בניך נפלו בבור ומתו, ועתה, תן כבוד לקונך ולא נחלל את השבת. ולא צערו עצמן כל השבת, כיון שהחשיך, עמדו על פי הבור להוציאם ולקברם, ובזכות שלא צערו עצמם בשבת עלו חיים מן הבור לשלום.

ידוע ומפורסם גודל פעליו של הגאון הצדיק רבי יעקב יוסף הערמאן זצ"ל, אשר עמד כחומה בצורה בכל הנסיונות שהיו באותם הימים בארה"ב של לפני כמאה שנה. פעם אחת חלתה בתו והיתה במצב קשה מאוד רח"ל, אביה ואימה שהו בכל עת על יד מיטתה, ולקראת שבת חשבו לעצמם, הרי אורחים רבים סמוכים על שולחנו בכל שבת קודש, על כן מוטב ונשוב אל הבית לקבלם, וזכות הכנסת אורחים תעמוד לביתנו החולה שתשוב לאיתנה, ואכן כך עשו.

והנה, באותו בית החולים שהתה חולה נוספת ששם משפחתה היה ג"כ 'הערמאן', ולדאבון לב השיבה את נשמתה ליוצרה בעיצומו של יום השב"ק, מכיוון שעפ"י חק בית החולים מחוייבים להודיע על הפטירה תיכף ומיד, ע"כ נשלח טעלעגראם (מברק) המודיע על כך, אך שנתחלף להם הערמאן בהערמאן... ושלחו את המכתב בטעות לבית הרב יעקב יוסף, בהגיע השליח מצא שרבי יעקב יוסף ובני ביתו עומדים על המשמר, ואינם מסכימים לקבל מכתבים בעצם יום השבת יהיה מה שיהיה וממי שיהיה ובענין מה שיהיה, בלית ברירה נתנוהו שליחי ביה"ח לבית גיטתם, וזו משראתה את הנכתב נאלמה דום, ומיהרה לבית ההורים 'לבשר' להם, וגם עתה הם עמדו בכל התוקף שלא לקבל המכתב, ניסתה לספר להורים תוכן הדברים אך לא רצו לשמוע, ומיד במוצש"ק הגיע בשנית מכתב בהול מהנהלת ביה"ח, בו נכתב, הננו מתנצלים עמוקות על הטעות שהיתה לנו, בתכם חיה וקיימת, מצבה משתפר ובקרוב תשוחרר הביתה...

וכששמע זאת אמר הרב הערמאן כי עתה נתחוויר לו פירוש הנוסח שאומרים ב'הושענות' (לשבת חוה"מ סוכות) 'יושבת וממתנת עד כלות שבת', כי לכאורה מי הוא היושב וממתין אימתי תעבור כבר השבת... אלא הכוונה למי שיושב וממתין מלשמוע שמועה רעה ומתאפק שלא לקבל טעלעגראמא, כי הקב"ה משלם שכר טוב ליראיו, ונתברר כי מעיקרא היה רק בהלת שוא ואין כאן כל צרה וצוקה. וללמד על הכלל כולו יצא, שאם אדם מתאפק בשבת ומסיח דעתו מכל שמועה רעה, בעסקיו וכיו"ב, שזכות השבת עומדת לו להינצל מכל רע. וכמו שביאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' ז"ע (ויצא ד"ה ושבת) בלשון הזוה"ק 'כד עייל שבתא איהי אתייחדת ואתפרשת מסטרא אחרא וכל דינין מתעברין מינה', ש'כד עייל שבתא', היינו 'כשנכנס באדם קדושת שבת בטל ממנו כח הסט"א', והיינו שככל שאדם 'בוער' בקדושת השבת, והשבת נבלעת יותר בעצמותו כך זוכה שיתבטלו ממנו כל הדינים.

י. עפ"י ביארו בלשון הזמר 'י-ה אכסוף' שחיברו הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין ז"ע 'היה הוה שמור שומרים ומצפים שבת קדשך', וצריך לבאר מדוע הזכיר כאן רק שהקב"ה הוא 'היה הוה' ולא הזכיר שהוא גם 'היה', וכמו שנזכר תמיד בכל מקום 'היה הוה ויהיה', אלא שבא לרמז שבשב"ק אין מקום ל'יהיה'... אין מקום לדאגה 'מה יהיה' לגודל האמונה והבטחון בהשי"ת...

באר הפרשה - פרשת יתרו

ש'פשט ידו' ועשה את כל מעשה ההוצאה, הן את העקירה והן את ההנחה, ורומז על ריבוי ההשתדלות". עפ"י יתפרשו כל דברי המשנה, שבאופן שהעני עושה את כל ה'הוצאה', וכגון שפשט את ידו לפניו ועקר את החפץ מיד בעל הבית והוציאה לחוץ הרי העני חייב, כי זה מורה על ריבוי ההשתדלות, הרבה יותר מכפי המידה. אכן באופן שהוציא בעל הבית את החפץ לרשות הרבים ונטל העני מידו אזי העני 'פטור אבל אסור', כלומר שאינו חייב מדאורייתא אך מכל מקום אסרו חכמים לעשות אפילו מקצת מן המלאכה, כי באופן זה לא עשה השתדלות יתירה, אבל גם מיעוט זה אין לעשותו בשבת. ואם נתן הבעה"ב לתוך יד העני - העני פטור ומותר, כי לא עשה כלום, אלא 'הפרנסה' הגיעה לידו.

ואם בשאר ימות השבוע נחלקו רבי ישמעאל ורבי שמעון בר יוחאי (ברכות לה:), אם צריך לעשות השתדלות, וכדברי רבי ישמעאל 'הנהג בהן מנהג דרך ארץ', או כדעת רשב"י שא"כ 'תורה מה תהא עליה', ומסקנת הגמ' היא 'אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כרשב"י ולא עלתה בידן', והיינו שמחובת האדם לעסוק ולהשתדל לפרנסתו, אך בשבת לבו"ע אין לעשות שום השתדלות² אלא לסמוך על הקב"ה, כי השבת היא יסוד האמונה בהש"ת³.

היצור הוא המכין לעורב צידו הוא המשביע לכל חי, והאדם בהשתדלותו לא יוסיף ולא יגרע וכו', להורות התבוננות לאדם אשר כל יכול הבורא כל במעשה בראשית להטריף ולזון את האדם בביתו ובעיר, ואין מן הצורך להשתדל בהרחקת נדוד. עכ"ל.

ובך אמר הרה"ק מקאצק זי"ע על הא דאיתא בריש מס' שבת, לגבי יציאות שבת 'העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים, פשט העני את ידו לפניו ונתן לתוך ידו של בעל הבית, או שנטל מתוכה והוציא, העני חייב ובעל הבית פטור', ולכאורה צ"ב, מדוע פתחה המשנה באופן זה ש'העני חייב', ולא באופן שבעל הבית חייב [וכדאיתא שם בהמשך 'פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני, או שנטל מתוכה והכניס, בעל הבית חייב והעני פטור'], ומה עוד שחייב העני הוא מטעם 'הכנסה' מרשות הרבים לרשות היחיד שהיא רק 'תולדה', ואילו חייב בעה"ב הוא משום 'הוצאה' מרשות היחיד לרשות הרבים שהוא 'אב מלאכה'.

אלא כי באה המשנה לרמוז לנו, כי בשבת צריך להיות 'כל מלאכתך עשויה' - להסיר מדעתו כל עסקי חול, ואף אם 'מצב' העסקים והפרנסה אינו בכי טוב, מכל מקום ביום השבת יגיל וישמח מתוך בטחון בהקב"ה, וינח בשלום מבלי לעשות שום השתדלות, ומשום כך נכתב תחילה האי דינא שהעני חייב על

יא. כעין זה ממש מביא הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דפרקא אות יד) שפעם אחת בערב שבת לפנות ערב, בפניא דמעלי שבתא, ניגש אחד אל הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע ושאלו, הנה העני הרבה ייסורים וצער עוברים עליו עד שמצליח להכין צרכי שבת, ולעומתו 'בעל הבית' יש לו רב, ואין לו שום צער וטרחא בדבר, וכשסוף סוף מגיע העני לבית הכנסת ומתחיל לומר 'תיקוני שבת' (משניות מסכת שבת) מיד הוא מתחיל 'העני חייב', ומפני מה זוכה הוא ל'פסק שכזה'... והנה אותו השואל היה 'בדחן' ושאל זאת בדרך צחות בכדי להביא את הרה"ק לידי בדיחות הדעת במקצת, אך הרה"ק החל להתבונן היטב בקושיא זו, ואמר לו שבלייל שבת ישיבהו דבר. ואכן בסעודת ליל שב"ק אמר לו הרה"ק 'שהקשו קושיא זו במתיבתא דרקייעא, והשיבו שבשביל זה מגיע 'התחייבות' לעני, שבביל שפשט העני את ידו ועשה השתדלות. כלומר ש'השתדל' שלא כדרך התורה, כי אין ההשתדלות אלא כ'מצוה' וחובה על האדם, וממילא פשיטא שאין לעשותה אלא כפי הנדרש ממנו בדרך הישר, וביום השבת אין מתפקידו לעשות כן.

יב. ויש להוסיף כמין חומר, שהרי איתא בזוה"ק (ח"ג קמד:) 'רבי יהודה קארי ליה [לרשב"י] שבת', ועל כן בשבת צריך לנהוג כשיטת רבי שמעון שיש לעסוק בתורה בכל היום מבלי לעשות שום השתדלות.

יג. ויתבאר ביותר על פי המסופר, כי בטרם שהחל הרה"ק מקאצק זי"ע לכהן באדמורו"ת היה גביר אחד שהחזיק אותו בכדי שיוכל להיות פנוי לעסוק בתורה ובעבודה, ואף ערכו הסכם 'יששכר זבולון', יום אחד הודיע הרה"ק לאותו גביר 'עד כאן'... מהיום איני רוצה להמשיך ב'שותפות עמך', תמה אותו גביר, מה פשעי ומה חטאתי שאינך רוצה להנות מממוני, או שמא מצאת 'זבולון' טוב ממני, השיב לו הרה"ק, חס וחלילה, אלא, כי הנה מאמינים אנו שהקב"ה הוא הזן ומפרנס אותנו, אלא שלכל איש הועיד הקב"ה דרך משלו - כיצד תגיע הפרנסה לידי, יש

ועתה אם שמוע תשמעו - להתחדש בקבלת התורה
 בפרשתן (יש ה), 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי
 ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל
 העמים', וכתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (ד"ה בחודש)
 בזה"ל, איתא במדרש (בר"ר כא ו) 'אין ועתה אלא

שמקבלים את ההשפעה על ידי היגיעה בזעת אפם, ויש באופנים שונים כיו"ב. והנה לפעמים הקב"ה רוצה לנסות את האדם ולהעמידו במבחן האם הוא מאמין באמת שהפרנסה מגיעה מן השמים, וה'דרך' שהפרנסה מגיעה אליו היא רק אמצעי שעל ידו הקב"ה מצווה את ברכתו, או שמא הנו סומך ובוטח באותו אמצעי, ועל כן, הקב"ה מסלק ונוטל את מקור פרנסתו, בכדי לראות מה יעשה האדם, האם יקונן על רוע גורלו - שאבדה דרך פרנסתו, או שעדיין סמוך לבו בטוח בה' מתוך הכרה וידיעה שגם עד עתה הוא המפרנסו ולא האמצעי. והנה הדרך שהזמין לי הקב"ה את פרנסתי עד כה היתה על ידך, ומעתה אילו ירצה הקב"ה לנסות אותי כנסיון האמור אזי יטול ממך את כל ממונך, ואין ברצוני ש'תפסיד' מחמתך, מה גם, שהנני חייב אליך ב'הכרת הטוב' על שתמכת בי עד עתה, על כן איני רוצה יותר ש'צינור' ההשפעה עבורי יעבור דרכך (פשיטא שאין לנו הבנה בדרכיו של אותו צדיק, ומי יעמוד בסוד קדושים, כי לא לנו הדברים אמורים לעצור את השביל והדרך של פרנסתנו בעבור 'חשבונות' גבוהים כגון דא, אבל הצדיק החליט לנסות את עצמו).

מעתה יתבאר היטב הטעם שציווה הקב"ה שלא לעשות שום השתדלות בשבת אלא 'כל מלאכתך עשויה', כי הרי שבת הוא 'יומא דמהימנותא' ועדות על בריאת העולם, על כן כביכול סילק הקב"ה את כל האמצעים שעל ידם עובר שפע הפרנסה, בכדי שנסמוך רק עליו ולא על שום כח וסיבה אחרת בעולם ח"ו.
 יד. כה אמר הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בפסוק בפרשתן (יש ה) 'והייתם לי סגולה' כי צורת ה'סגול' הוא שלוש נקודות, שתיים למעלה ואחת למטה באמצע, ולכל צד שתהפכנו ותסובבנו נשאר בצורתו הראשונה כדמות 'סגול' ושמו עליו, ועל כך נאמר והייתם לי סגולה, שיהודי נדמה לסגול, שבכל מצב שלא יהיה הרי הוא נשאר 'יהודי', ומה מקום לייאוש ח"ו...

טו. איתא בגמ' (שבת פו:) כי ביום הראשון שבאו בו בני ישראל להר סיני לא אמר להם הקב"ה ולא מידי 'מפני חולשא דאורחא'. ידועה הקושיא, וכי איזו חולשה היה להם על ידי הדרך, והלא היו מוקפים בעננים שיישרו כל הדכים העקומות והעקלקלות וסלקו כל מכשול בדרך, אלא בעל כרחך שהכוונה לאותם ה'נחשלים' שהיה הענן פולטם מחמת חטאם, שלהם היה קשה הדרך, ורק מחמתם לא דיבר הקב"ה עם משה באותו היום, ונתעכבה נתינת התורה לישראל ביום אחד, ומכאן אתה למד, עד כמה אין הקב"ה 'מוותר' אפילו על אחד מישראל, ו'כולם אהובים' כולם בני חביבים לפניו, ו'כדאי' לו להמתין עוד יום אחד מלתת את התורה בכדי שגם הם יוכלו לקבל אותה בנחת...

ובהאי עניינא ביארו עוד, כי הנה מצינו ב' שונאי ישראל פרעה ועמלק, פרעה שאמר מי ה' נטבע בים סוף ושוב אין מצוה לשנוא אותו ולמחות את זרעו, ואילו את עמלק עלינו לשנוא עולמים, למחות את זכרו מתחת השמים מבלי להשאיר שריד ופליט, ולכאורה פרעה הרשיע יותר כי כפר בה', וכמו שאמר 'לא ידעתי את ה', מי ה' אשר אשמע בקולו', ולא מצינו כזאת אצל עמלק, אלא שפרעה אכן לא האמין בה', אך עמלק גרם לישראל שלא להאמין בעצמם, שזינב את כל הנחשלים שהענן פולטם, וטימא אותם מתוך הטענה שבין כה וכה כבר הם 'חלשים', על זאת אין כפרה עולמית...

טז. ואין הקב"ה מבקש מהאדם אלא לפי כוחותיו, ואם יעשה כן הקב"ה ישלים לו את השאר. כך ביארו צדיקים (רמתיים צופים) בדברי רש"י דלעיל 'מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', וביארו, שהכוונה, איזו שמועה שמע יתרו שממנה הבין והרגיש שיש בכוחו להיות מבני ישראל, ושיוכל לעמוד בקיום כל התורה כולה ומצוותיה, אלא ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שאין חפץ הקב"ה בנצחון על היצר אלא כל רצונו הוא המלחמה בו, וכל יסוד היהדות הוא המלחמה התמידית עם היצר הרע, על כן אמר, אם זה עיקר התורה כולה, אף אני אוכל עמוד להיות נמנה כחלק מבני ישראל, להילחם עם יצרי, שאף אם אין בי כח לנצחו, מכל מקום יש בכוחי לעמוד בקשרי המלחמה.

כיו"ב מבארים בפסוק בפרשתן (כ כג) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי', כי בעלות אדם במדרגות הסולם כל עלייה ועלייה ניכרת היא, שמקודם עמד במדרגה נמוכה יותר ועכשיו עלה ונתעלה, לעומתו העולה ב'כבש' כמעט שלא

ממלאכי השרת (סנהדרין צג.), כי מצד החומר שבהם הם מסוכנים ליפול ח"ו מטה מטה, ממילא יש גם כן בידם להתעלות ללא שיעור וגבול [משא"כ המלאכים אין להם יצר רע (שבת פט.) ואין שייך בהם 'נפילה', א"כ אף 'עליה' אין בהם ולכן הם קרויים 'עומדים']. והנה יתרו שראה את גדולתם של ישראל שעלו והתעלו ללא קץ ב'קריעת ים סוף' ואף ראה את נפילתם לאחמ"כ ב'מלחמת עמלק' - אשר קרך בדרך (לשון שומאה כפי רש"י שם) ויונב כך כל הנחשלים אחריו (דברים כה יח), הבין שעתה אמורים בני ישראל לעלות ולהתעלות שוב ללא שיעור, על כן מיהר לבוא להסתופף בצל השכינה ובתוך עם קדוש ולקבל התורה.

ביותר היה אומר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות ד"ה ומשה), כי אמרה תורה (כ יז) 'ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים', תיבת 'ערפל' נוטריקון 'אראפ-פאל' היינו נפילה ומעידה, והכוונה, שאף בעת הנפילה והירידה על האדם לדעת ולהבין אשר שם האלוקים, כי אדרבה 'שם' הוא האלוקים, כי מתוך נפילתו אפשר לו להתעלות יותר ויותר".

חסדו הגדול שרוצה לקרב השבים ושלא לזכור להם מעשיהם הראשונים, עכ"ל (ועיי"ש ביאור המשך הכתוב).

ומביא עוד בשם הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לפרש אומרו (פסוק ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', כי ה'נשר' נקרא בשם זה הואיל ומשיר נוצותיו הישנים ומתחדש בנוצות חדשים, וכמו שנאמר (תהילים קג ה) 'תתחדש כנשר נעורכי', ופירש רש"י, 'כנשר הזה שמחדש כנפיו ונוצה משנה לשנה, ויש מדרש אגדה על מין נשר שבשמוקין חוזר לנערותו', ועל כך אמר הכתוב ואשא אתכם על כנפי נשרים - שהקב"ה נתן ומבע בעצמות נפשות ישראל את הכח להתחדש תמיד כמו 'נשר'.

וידע שכל 'נפילה' אינה אלא לצורך עלייה, כי אם יתחזק מכאן ואילך אזי יתעלה הרבה יותר מכמות שהיה. וכך ביאר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתן ד"ה וישמע) בדברי רש"י בריש הפרשה 'מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', דכלל זה נקוט בידך, כל מי שבירד ליפול עמוק עמוק יש בידו גם כח להעפיל מעלה מעלה, ומהאי טעמא גדולים ישראל

ניכר הבדל בין פסיעה לפסיעה, ואמר הקב"ה לישראל 'אל תעלו במעלות למזבחי' איני מבקש מכם עליות גדולות, אלא 'עלו בכבש', כי כל 'פסיעה' שאדם עושה עבור הקב"ה יש לזה חשיבות רבה אצל אבינו שבשמים. וממילא אל יתיימש לומר אין בכוחי לעשות הרבה, כי אין הקב"ה מבקש ממך אלא לפי כוחך ומצבך, ואם בידך לעשות רק פסיעה קטנה - זו היא חובתך עתה, ואם כה תעשה הרי ישמח ה' במעשיו.

יז. בחור אחד נכנס אל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע וביכה את מצבו במר נפשו על כי עשה כזאת וכזאת, ועתה איככה יוכל לשוב לעבודת ה', פתח ה'שר שלום' דבריו כי איתא ברש"י (יט א) לפרש מה שנאמר 'ביום הזה באו מדבר סיני - שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו', והיינו שזאת היא ההקדמה וההכנה לקבלת התורה, שלא יחשוב על מעשיו של אתמול... אלא ידמה בעצמו כאילו רק ביום זה ניתנה התורה, וממילא כל מעשיו הרעים היו קודם נתינת התורה, ומעתה יקבל על עצמו את התורה מחדש.

יח. הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע היה עוסק יומם ולילה בפדיון שבויים להציל אחינו בני ישראל מיד ה'פריצים' שהיו משליכים את ה'מושקעס' (היהודים שהיו שוכרים מהם את בתי במזיגה), פעם אחת התברר לו לאחר שפדה את השבוי, שה'שבוי' שפדה אינו צדיק אלא גנב הוא שנתפס בגנבתו, והצטער הרמ"ל על הזמן והכוחות שכלה עד שהצליח לפדותו כי לא ידע האם היה זה 'מצוה' אם לא... ונמלך בדעתו, שהרי אמרו חז"ל 'מצוה גוררת מצוה', וזאת יהיה לו לסימן, אם יזדמן לפניו מיד דבר מצוה ידע שגם אותו פדיון למצוה יחשב, ואכן, מיד נקלע לפניו עוד עסק של פדיון שבויים, אך שוב נתברר לאחר מעשה שהלה גנב... על כן, חשב בלבו - לכה"פ אחזירנו לדרך המוטב, והחל מדבר על ליבו הנה ראה עד היכן הגעת ע"י גניבותיך.. הרי מחמתם הושלכת לבור צלמות וכמעט שהגעת לשערי מות... אמר לו הגנב, מה קרה... א דארעכפאל... (נפילה - שנתפסתי בגניבתי על חם), נו, ממשיכים הלאה... הן אמת שהפעם נכשלת ותפסו אותי בשעת מעשה אך שוב אמשיך בשלי בתקוה שבפעמים הבאות יצליח זממי בידי, ולא אירע מאומה מכך שנופלים... אמר הרמ"ל כל מעשה זה לא בא אלא ללמדני שלא להתרגש מ'נפילות', אלא להתחזק ולהתחדש כאילו לא אירע כלום.

והיינו שהם הקדימו 'בניו' ל'בנותיו', כלומר שהקדימו את התורה שהיא 'כבן' ליראה שהיא 'בת', ועל כך אמר הקב"ה אראה מה אחריתם - מה יעלה בסופם, כי דור תהפוכות המה שהפכו את הסדר הנכון שצריך להיות 'בת' תחילה, והם הקדימו את התורה, וממילא 'בנים' לא אמון בם, כי אין התורה שהיא משולה ל'בנים' מתקיימת כשהיא בלא יראת שמים.

ולפי כל זה מבאר ה'עצי חיים' שעל כך נאמר כאן 'כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל', וכמו שפירש רש"י 'בלשון הזה וכסדר הזה', שצריך תחילה להקדים 'בית יעקב', והיינו להתחזק ביראת שמים ולהגביר אותה, ורק אח"כ 'תגיד לבני ישראל' - להרבות חילים בלימוד התורה, ודייקא כסדר הזה ולא להיפך בהקדמת תורה ליראה.

ומהות 'יראת שמים', הוא כמו שאמרו צדיקים (הובא בפני מנחם שבעות תשנ"ה מאמר א) על הפסוק האמור בפרשתן (כח יח) 'ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלוקים', כי 'ערפל' ר"ת עין, ראש, פה, לב, כי שם הוא האלוקים, שהשכינה שורה על מי שמקדש את עיניו מלראות ברע, ובולם פיו מלדבר דברים אסורים, ושומר על ראשו ממחשבות רעות, ונותן את ליבו לאביו שבשמים.

בעבור תהיה יראתו על פניכם - יראת שמים בהקדמה והכנה לקבלת התורה

בפרשתן (יט ג), 'כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל', ופירש רש"י 'בלשון הזה וכסדר הזה', וביאר הרה"ק ה'עצי חיים' מסיגט זי"ע בהקדם מה שכתב הגה"ק בעל ה'קצות החושן' זי"ע (בהקדמה ל'שב שמעתתא') לרמז במה שאמרו חז"ל (ב"ב קמא): 'בת תחילה סימן יפה לבנים', כי הבת מגדלת את הבנים שנולדים אחריה, שהנה 'כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת', והיינו שיראת שמים היא ההקדמה וההכנה לתורה, שאי אפשר לקבל את התורה מבלי שיקדים לה יר"ש, כי תורה לבדה אין לה זכות קיום רק אם יש עמה יראת שמים שהיא כ'קב חומטין' השומר על התבואה שלא תירקב (שבת לא.). והנה בזה"ק כינו את 'יראת שמים' בשם 'בת', ואילו ה'תורה' נקראת 'בן', ומעתה יש לפרש, כי אם 'בת תחילה' כלומר, שמקדים יראת שמים הרי זה סימן יפה ל'בנים' - לתורה, כי ה'בת מגדלת את הבנים', והיראת שמים תגדל ותעמיד ותקיים את התורה.

ובזה מבאר עוד מה שנאמר (דברים לב יט-כ) 'וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו, ויאמר וכו' אראה מה אחריתם כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון בם',

יט. וכמו שדרש הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע (קדושת לוי ליקוטים) 'אותיות סעפ"ן, הנה אות סמ"ך הוא סגור מכל הצדדים, מה שאין כן בכל הכ"ב אותיות, שאין אות סגורה בהם, והרמז כאשר תסגור עיניך שלא להסתכל ברע ח"ו ותסגור פיך שלא לדבר דבר רע אז תהיה צדיק'.

וכן רמזו צדיקים בפסוק (יט ה) 'והייתם לי סגולה', כי צורת נקודת סגול היא משתי נקודות בשורה העליונה, והן מרמזות לשתי עינים, ותחתיהן נקודה אחת הרומזת לפה, וזה מה שהקב"ה מבקש מן האדם 'והייתם לי סגולה' ש'סגול' זה יתנו לו - על ידי השמירה עליהם.

כ. כה ביאר הרה"ק מרוז'ין זי"ע (עירין קדישין) את האמור בסוף פרשתן (כ כא) 'מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך', שבא הכתוב ללמדנו את הדרך אשר נוכל גם בימינו אנו לעשות מזבח לה' ולהקריב עליו קרבנות, והוא על ידי 'אדמה' - מלשון דומיה ושתיקה (וכמו 'לך דומיה תחילה', תהילים סה ב), שהבולם פיו וסוגרו מלדבר דברים אסורים או מלהשיב לרעהו הרי בזה מקיים הוא בעצמו 'וזבחת עליו את עולותיך' - שמקריב הוא קרבן כליל להשי"ת, ולא עוד אלא שעיי"ז זוכה להשיג את השלמות, וכמו שנרמז במה שאמר 'ואת שלמיך'.

וכך ביאר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (פרשת במדבר תש"מ) מה שאמרו בגמרא (שבת פו:) על הפסוק בפרשתן (יט א) 'ביום הזה באו מדבר סיני - יומא קמא לא אמר להו ולא מידי', כי בזה היה ההכנה לתורה על ידי 'לא אמר להו ולא מידי', לרמז על חובת שמירת הפה שיהיה פה נקי וקדוש.

כא. הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע היה אומר בדרך צחות על דברי הכתוב (טו א) 'אז ישיר משה ורבותינו דרשו, שר לא נאמר אלא ישיר, כי היו"ד על שם המחשבה נאמרה. ואמר, יו"ד א איד (יהודי) על שם המחשבה - כולו נקרא על שם מחשבתו, כי עיקר העיקרים הוא שמירת המחשבה כראוי.

חפצו בכל הדברים כרצונו. ולבו מסור בידו על כל אשר יחפוץ יטנו, והשם אשר לפניו נגלו כל תעלומות, חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב, אין אחת קטנה או גדולה טובה או רעה מכל מחשבות האדם נעלמת ממנו ולא נסתרת מנגד עיניו, ישיב נקם לעוברי רצונו בלבבם, ונוצר חסד לאלפים לאוהביו המפנים לעבודתם מחשבותם. שאין טוב לאדם כמו המחשבה הטובה והזכה^ג, כי היא ראשית כל המעשים וסופן, וזהו לפי הדומה עניין 'לב טוב' ששבחו חכמים במסכת אבות (ב ט), עב"לכ"ד.

והדברים שווים לכל נפש, וכביאורו של רבינו 'החינוך' (מצוה ת"ז) במהות מצוות 'לא תחמוד', וז"ל, ואל תתמה לומר, ואיך יהיה בידו של אדם למנוע לבבו מהתאוות אל אוצר כל כלי חמדה שיראה ברשות חברו, והוא מכולם ריק וריקם, ואיך תבוא מניעה בתורה במה שאי אפשר לו לאדם לעמוד עליו^ג. שזה הדבר אינו כן, ולא יאמרו אותו זולתי הטיפשים הרעים והחטאים בנפשותם, כי האומנם ביד האדם למנוע עצמו ומחשבותיו ותאוותיו מכל מה שירצה, וברשותו ודעתו להרחיק ולקרב

כב. ה'בית הלוי' זצוק"ל (בפרשתו) תירץ בדרך משל לשאלה זו, במשל למי שהבעיר בו יצרו 'אש זרה' לאיזו תאוה. יצא הלה לרחובה של עיר והחל לרדוף אחר תאוותו להשיגה בעודו מתבוסס בשלג ובכפור העז, תוך כדי מרוצתו החפוז החליק על גבי הקרח והחל להתדרדר אל עבר תהום נשיה וכמעט כפסע בינו ובין המוות, ברגע האחרון נבלם על ידי חפץ כלשהו וחיינו נתנו לו בנס. עתה אם נשאל את פיו האם באותם רגעים איומים כשהייתה התהום פעורה תחתיו גם אז בערה בו אש היצר... הרי בוודאי יענה הלה, באותם הרגעים לא עלו על דעתי לא מחשבות אלו ולא דומיהם רק מחשבת פחד המוות שנקלעתי אליה. כיו"ב לדידן, אם בכל רגע תהיה 'יראת שמים' בדעתנו ומוחנו לא נחמוד ולא נתאוה לשום דבר כי אם לקל חי צורינו חלקינו.

כג. ועד היכן הדברים מגיעים, שמע נא לדברי הגה"ק ר' חיים מוואלאז'ין זי"ע (נפש החיים' שער א' פ"ד, 'רוח חיים' אבות פ"ה) דמחשבתו של אדם מישראל בעולם הזה מכריעה ומשפיעה על העולמות העליונים, הן לטב הן למוטב, ואיש ישראל הפוגם במחשבתו הינו פוגם למעלה בעולמות יותר ממה שעשו טיטוס ונבוכדנצאר בקודש הקדשים, כי הם לא פגמו מאומה למעלה, עד שהוצרכו להתפלל ולבקש 'יודע כמביא למעלה' (תהילים עד ה) - שכביכול לא נודעו מעשיהם למעלה, לא כן בנוגע למעשי בני ישראל, כגודל וחוזק כוחו לטוב כן גדול הזיקו ח"ו, ומאידיך כששב בתשובה מתקן ומחזיר שפעת אורם של כל העולמות העליונים עד לאין חקר, יעו"ש.

ולהמחיש את הדבר אמר הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל, הבה נצייר לעצמנו, אילו היינו שומעים קול המכריז, שמעו נא - טיטוס הרשע עומד להיכנס עכשיו לבית קדשי הקדשים ולחלל את הקודש באופן הנבזה ביותר ובידינו היכולת למנוע אותו, אזי אין צל של ספק שכל יהודי ויהודי באשר הוא היה בהול להגיע אפילו מהמקום המרוחק ביותר, ועושה כל שבידו למנוע חילול הקודש, ומגן במסירות נפש וגוף על קודש הקדשים. מעתה דע לך, כי בשעה שהינך נלחם עם היצר הרע לדחות מחשבות רעות ואסורות הרי אתה מגין בחוזק על קודש הקדשים ומונע מטיטוס הרשע לבצע את זממו... וכאשר יתבונן האדם בדבר לדעת עד כמה מועיל במעשיו הרי וודאי שיהא נקל בעיניו 'לשמור את משמרת הקודש'.

ובהאי עניינא, מרגלא בפומיה של הרה"ק מ'תולדות אהרן' זי"ע, כי יתכן שכשיעלה ויבוא האדם לבית דין של מעלה לאחר אריכות ימיו ושנותיו, יראו לו אוטובוס (באס) מלא על גדותיו בהמון אנשים, ויאמרו לו כל אלה ניצלו ממות לחיים על ידך, כי כבר היה ישמעאלי אחד מוכן ומזומן לפוצץ (זיך אויספלאצן) את האוטובוס, וכבר היה מצויד בכלי משחית, ורק ברגע האחרון ממש גילו אותו על ידך, ויתמה האיש ויאמר, מה לי ולאותו מחבל, מימי לא ראיתי מחבלים ולא תפסתי אותם, ואף לא הייתי שם בסמיכות לאוטובוס אלא ישבתי בביתי רחוק הרבה משם, וישיבו לו, אכן צדקו דבריך, אך מכל מקום הצלת הרבים נזקפת על ידך, כי רק מחמת שבאותו הזמן אתה התגברת על יצרך ו'קרעת' מעצמך ו'הקזת מדמך' למען שמו ית', על כן גברה מידת הרחמים בעולם, ונגזר דינם של יושבי האוטובוס להיותר בחיים...

לפני י"ג שנים, בשנת תשס"ט, היתה שנת בצורת ועצירת גשמים בארה"ק, ובסוף החורף החל לרדת מטר רב על פני האדמה, אז נענה אחד מגדולי הדור זצוק"ל שכל השפעת הגשמים באה בזכות איש פשוט שהתגבר על יצרו 'בבא דבר עבירה לידו', והוסיף ואמר 'שהלה אינו צדיק גדול... אך הוא הוריד את הגשם'... וללמדנו על שכרם הטוב של יראי שמים, עד שבזכותם באה רווחה לכל העולם.

כד. ומיסודות 'יראת שמים' הוא עשיית גדרים וסייגים להינצל מן העבירה. וכך ביאר הרה"ק ה'אמרי נועם' מדז"יקוב זי"ע במה שאמר יתרו כשבא אל משה המדברה 'מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר' (רש"י יח יא), כי עד עתה

על עצמם עול תורה בכל אופן ומצב - אף כשהם צריכים לכופ עצמם לכך, והיא היא עיקר קבלת התורה.

בעי"ז ביאר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע שכשעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן ובטל מהם יצר הרע, ובמצב כזה שוב אין חפץ להקב"ה בעבודתם, שהרי כבר יש לו בשמים ממעל רבי רבבות מלאכים שרפים ואופנים שאין בהם יצר הרע, ואינו נצרך גם לברואי מטה אם אין בהם יצר הרע, ע"כ כפה עליהם הר הוא היצר הנדמה ל'הר' (סוכה נב.), כלומר שהחזיר להם את היצר הרע כבראשונה^{יג}, ובוה חזרה מעלתם למקומה, כי מעתה היא להם במי ובמה להילחם.

המה יעלו בהר - גודל הנחת רוח מעבודה הנאה בקושי וביגיעה בפרשתן (יט יז), 'ויתייצבו בתחתית ההר', ובגמרא (שבת פה.) 'דרש רבי אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כניגית' וכו', והק' התוס' (ד"ה כפה) שהרי כבר הקדימו נעשה לנשמע ומרצון קיבלוה, מדוע הוצרכו שוב לכפות עליהם (ועיי"ש מה שתירצו)^{יג}. וביאר מרן הבעש"ט הק' (כתר שם טוב מז) כי אין כל כך רבותא להכריז 'נעשה ונשמע' בשעה שהם שרויים במצב הארה (אורות) זכים ומצוחצחים אחר מ"ט ימי הספירה שהכינו עצמם לקראת קב"ה^{יג}, ומכיוון שידע הקב"ה שלא לעולם יישארו במצב טוב ויבואו ימי החשיכה, על כן כפה הר כניגית שיקבלו

הייתי 'מכירו' ויודע שצריך להיזהר רק על 'לשעבר' - שלא לעבור עבירה ח"ו, אכן עתה לאחר שהגעתי למחיצת בני ישראל למדתי על גודל מעלת עבודת ה' ב'יותר' - בענייני קדש עצמך במותר לך'... (מאמר מרדכי ח"א עמ' עד).

וכך אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח עה"ת) בהאמור בפרשתן (יח ג-ד) 'אשר שם האחד גרשום כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, ושם האחד אליעזר כי אלוקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה', שלכאורה קשה מדוע קרא משה לבנו בכורו בשם 'גרשום', הלא היה לו להקדים לקרוא שם הראשון אליעזר לזכר הנס שניצל מחרב פרעה, ותירץ שרצה משה רבינו לחזק אצלו הידיעה וההרגש שהוא נמצא בין גויים עובדי ע"ז ואינו מתחבר אתם כלל וכלל, וכדי להזכיר זאת אצלו תמיד קרא בנו הראשון בשם 'גרשום' שידע כל הזמן שאינו אלא גר בארץ נכריה, ואין לו שום שייכות והתחברות לאותה ארץ ואנשיה. והדברים נוראים למתבונן, שהרי מדובר כאן במשה רבינו, ואף הוא צריך להזכיר לעצמו בכל עת שלא להימשך אחרי אנשי הארץ, ומה נענה אנן...

וכך גם נודע הביאור בשם הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, במה שאמרה שרה לאברהם גרש את בן האמה הזאת (בראשית כא י), ואילו אברהם לא רצה לשלחו וירע הדבר בעיניו עד שאמר לו הקב"ה שמע לקולה, כי שרה חששה מהשפעת ישמעאל שיצא לתרבות רעה על יצחק, אולם אברהם אבינו טען כנגדה שיצחק הוא קדוש מרחם ושומר מכל רע - עד שמוכן לעקוד עצמו על גבי המזבח - ואין מקום לחשוש שיוכל ישמעאל להשפיע על צדיק נשגב ומושלם בירתו כיצחק. אך הקב"ה אמר שמע בקולה, וכדרשת חז"ל לרוח הקודש שבה (ב"ר מה ב), שאפילו צדיק תמים יכול להתקלקל ע"י חבר רע, ואין מנוס מלגרשו (הרה"ק ה'אמרי חיים' פר' תולדות).

מעתה ייאמר לדידן, עד כמה עלינו להתרחק בתכלית מכל השפעה זרה ורעה, והדברים אמורים ביותר לאלו שנאלצים להשתמש ב'כלים' אחר שאלה מפורשת ממורה הוראה כדת וכדין, עד כמה צריכים המה להזכיר לעצמם בכל עת שלא להיגרר ח"ו, וכמה גדרים על גבי גדרים עליהם לעשות כמי שרואים ... בקלקולה... ואל תאמר, לא עלי נאמרו הדברים כי הנני שמור ביותר, אלא 'אני אקרא ולא אטה'... כי מי לנו גדול ממשה רבינו ואף הוא חשש על עצמו... כה. חיזוק עצום למדנו ממה שתירץ הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע בזה"ל, שהרצון (של הקב"ה) היה שגם מה שילמד האדם בכפיה ובהכרח שלא בתשוקה כל כך יחשב ג"כ תורה, ועל כן היה נתינת התורה בזה האופן. עכ"ל.

כו. בפרשתן (יט ב) 'ויחן שם ישראל נגד ההר', וברש"י, כל מקום שאתה מוצא נגד פנים למזרח'. מתאמרא בשם הרה"ק מקאצק זי"ע 'כל מקום שאתה מוצא נגד' - שעומדים לנגדך מפריעים המונעים אותך מעבודת ה', הרי"ז סימן מובהק ש'פנים למזרח', כלומר שהנך הולך בדרך הישר והטוב.

בדרך צחות אמרו, שאם נראה איש מכה את רעהו הרי זה סימן מובהק שעדיין המוכה חי, שאם כבר הייתה פורחת נשמתו ממנו היה הראשון חדל מלהכותו, כיו"ב ממש, כל זמן שהיצר הרע נלחם ומתגבר על האדם אין לך הוכחה גדולה מזו שהוא 'חי', ושווה ליצר הרע להילחם בו...

פעם נסע הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע ברכבת, ומקומו היה בקרון הרגיל, ממקומו ראה הרבי שבקרון הראשון (המיועד עבור העשירים וכדו') יש המולה גדולה סביב אחד הנוסעים שאינו שומר תורה ומצוות. שלח הרה"ק לברר מי

באר הפרשה - פרשת יתרו

מלאכי השרת לדחפו, ואמר לו הקב"ה אחוז בכסא, ר"ל שתהיה מראה להם שמעשיהם אף אם יעשו כתיקון כל המצוות אין נחשבין לכסא ואין לו נחת רוח בכך, מחמת שאין יצה"ר בכס, מה שאין כן בנו אף שאנו למטה מקבל הקב"ה תענוג ממעשינו. עכ"ל.

ותגיד לבני ישראל - כמה יסודות בדרכי החינוך

בפרשתן (יה ג-ד), 'שם האחד גרשום וגו' ושם האחד אליעזר, ולכאורה צ"ב, דהיה צריך לומר 'ושם השני אליעזר', וכדכתיב (במדבר כה ד) 'את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים'. ותירץ הגה"צ רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל שלכן שינתה התורה בלשונה ללמדנו שילדים הם לא כבשים, אלא כל יחיד ויחיד מהם הוא 'אחד' ולא סתם 'מספר' - שני שלישי וכו'... כל אחד הוא ראשון ואחרון בעולמו - כבן יחיד ומיוחד, שהרי לכל אחד שליחות וערך בפני עצמו.

ענין זה מרומזו נמי בנוסח ההגדה של פסח 'כנגד ארבעה בנים דברה תורה, אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול', ולכאורה תיבות אחד ד' פעמים נראה כמיותר, מדוע לא קיצר ואמר 'כנגד ארבעה בנים דיברה תורה, חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול', כי בא ללמדנו, שכל ילד הינו עולם בפני עצמו, וממילא אף חינוכם יהיה לכל אחד לפי רוחו¹.

באופן נורא ביאר הרה"ק ה'תפארת עוויאל' זי"ע הא דאיתא בגמ' (שבת פח:): 'בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפניו חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם וכו', אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה, אמר לפניו רבש"ע מתירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם, אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה וכו', ולכאורה יש לתמוה וכי 'כסא הכבוד' הוא דבר גשמי ח"ו שניתן לאחוז בו...

אלא, כי 'ענין הכסא הוא דוגמא לאדם שהוא עיף ויגע ומבקש מנוח לכף רגליו ומתיישב על הכסא', והנה כשם שהכל רצים לשמוע עוף המדבר בלשון בני אדם, ואינם מתפעלים מבני אדם המדברים בלשונם, כי אין בזה שום חידוש להתפעל ממנו, כך על דרך זה אין להקב"ה נחת רוח ממעשה העליונים כיון שאין במעשיהם שום חידוש שהרי אין בהם יצר הרע, לעומת זאת עבודת הבריות בעולם הזה מעורר נחת רוח יתירה לפניו ית', כיון שיצר סוכן בנו ואנו מתגברים עליו, ועפ"ז מבאר בזה"ל, ומחמת זה נקרא מעשינו ותורתנו כסא לפניו, כמו שיש לאדם נחת רוח מכסא לנוח עליו, כן יש לו נחת רוח ממעשינו, וזאת רמזו חז"ל שבקשו

הוא זה ואיזה הוא, משנענה כי אותו אחד הסתופף בעבר בצילו ביקש שיביאווהו אליו, מפני הכבוד ניגש העשיר אל הרבי, שאלו הרבי בכמה נאמד כל רכושך, ענהו הלה, רבי, וכי למאי נפקא מינה, ממילא לא אנדב לכם כלום, וחזר הדבר ונשנה, עד שנעתר העשיר, ואמר הוני נאמד בשני מיליון דינרי זהב, אמר לו הרבי, שמע נא, הרי הכרתוך היטב בשנות בחרותך בהיותך תלמיד בישיבתנו הקדושה, וכבר אז לא שוותה 'יהדותך' אפילו כקליפת השום, ואפילו א שמעק טאביק (קמפוז זעיר של טבק) לא הייתי משלם על זה. עתה עומד אני ומשתומם להתוודע ולהגלות, שכל מעט דמעט של תורה ומצוות שווה כל כך, עד שהיצר הרע הבין, ששווה להשקיע שני מיליון דינרי זהב לבטלך אפילו ממעט האידישקייט שהיה לך. מעתה אם היצר הרע מבין כמה שווה כל משהו בעבודתו ית"ש הרי קל וחומר שעלינו לדעת איזה ערך וחשיבות יש לכל התגברות על היצר.

כז. ויסוד גדול הוא לעוסקים בעניני חינוך, שעליהם להתייחס באופן שווה לכל תלמיד אף לחלש שבחלשים, את כולם יש לקרב במדת 'ימין מקרבת' בפרט לחלשים, וכפירושו של הגרי"ז מבריסק זצ"ל בדברי חז"ל (ספרי פרשת ואתחנן) 'ושננתם לבניך אלו התלמידים', כי שאל נא את ה'מלמד' אשר בכיתתו כעשרים וחמש תלמידים - מי מהתלמידים חקוק תמיד על לוח לבך, הרי תשובתו בבירור תהיה, פלוני ופלוני המוכשרים והמוצלחים, כי הם מסייעים לו בעבודתו במסירת שיעוריו ודרכי החינוך. לעומתו, כאשר תשאל את האב והאם אשר להם כעשר בנים בליעה"ר מי מבניכם לא ימוש מזכרוניכם בכל עת ורגע, יענו שניהם כאחד בן זה או בת זו המתקשים בלימודם או בעניינים אחרים הם, מהם לא נסיח דעת לרגע אחד, לזה אמרו חז"ל 'ושננתם לבניך אלו התלמידים' שתתנהג בענין זה עם תלמידך כאילו הם בניך, ולא תסיח דעת מהחלשים לחזקם ולעודדם וכך בס"ד אכן יעשו חיל בלימודם, ויעלו מעלות רמות.

והיא מן העבודות הקשות שבמקדש - להיכנס ללבו של כל אחד ואחד^י, ומצינו מעלה זו אצל משה רבינו, שבחמלתו הלך אחר הצאן שנאבד, כמו שנאמר (ג א) 'ומשה היה רועה', ואמרו חז"ל (שמו"ר פ"ב ב) שאחד מן הצאן ברח מן העדר, ובחמלתו רדף אחריו ונהג בו

מדת רחמנות, ולכן זכה להיות מנהיגן של ישראל, וביאר הרה"ק רבי אברהם מסטריקוב זי"ע כי רק משום שהבין משה שלכל כבש וכבש יש חשיבות מיוחדת לכן היה יכול להיות רבן של ישראל, כי בענייני 'חינוך' כ"ט אין להתייחס אל אחד כבא מן הכלל, אלא כל ילד

כח. והיינו דכתיב (משלי כב ו) 'חנוך לנער על פי דרכו', ומילתא דפשיטא היא, הא למה זה דומה, לאדם שרצה להיכנס לבית נעול, והיה לו צרור של מאה מפתחות שבין כולם נמצא המפתח שפותח דלת זו, הלה כבר ניסה לפתוח את הדלת בתשעים ותשע מפתחות ולא עלתה בידו, על כן שבר את הדלת ופרץ אותה, והרי אין לך סכל ושוטה כמותו, כי מעולם לא ניסה לפתוח את הדלת על ידי המפתח הנכון, מדוע שבר את הדלת, והכי נמי מה שלפעמים אין דברי ההורים והמורים נכנסים בלב הילד אין זה אלא מפני שעדין לא מצאו את המפתח ללבו של ילד זה, וניסו לפתוח את לבו ב'מפתח' המתאים ללבותם של תלמידים אחרים... מדוע יתייאשו כאשר אינם רואים ברכה והצלחה במעשה ידיהם, עליהם להתחקות שוב ושוב אחרי תכונות הנפש של התלמיד, ולפעול כפי רוחו, ובסייעתא דשמיא יצליחו בעבודת הקודש זו.

עוד ייאמר בענין זה, מעשה בבחור שנכנסה בו רוח שטות, והחל 'מגלה' נסתרות בין הבריות, ובעיקר הבין הלה בשרשי ה'נשמות' לזה היה אומר הנה נשמתך נשמת רשב"י, ולרעהו אמר כי נשמת רבי טרפון מפעמת בקרבו, לשכנו 'גילה' כי נשמתו נשמת רבי עקיבא וכן הלאה, ועיני אביו ואמו כלות ואין לאל ידם להושיע... בצר להם שפכו את לבם לפני הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע שהיה מפורסם כחכם הרזים, ויצוום להביא לפניו את הבחור, כאשר עמד הבחור לפניו ציוה הרבי 'הוציאו כל איש מעלי', בהיותם ביחידות שאלו הרבי 'מי אני ומי נשמת', הביט בו הבחור והשיב שהוא הרבי מאלכסנדר, או אז גחן הרה"ק מאלכסנדר ולחש באזניו כממתיק בדבריו סוד 'וכי גם אני כרבי איני יודע כל אותן סודות שאתה 'בקי' בהם (בתמיה), אך רבי צריך לדעת גם לשתוק... אבקשך, שתבטיח לי שמעתה לא תגלה עוד מה שאתה יודע... ולפלא, כי מאז שהחל מעט לשתוק נעלמו כל שגעונותיו. הרי לך דוגמא ומשל כיצד ייכנס המחנך במצבו של הזולת, שכיון שלשיטתו הוא יודע נסתרות - אם כן מיניה וביה אין לו לגלות סודותיו, ועל זו הדרך צריך לחנך את הילד בחכמה ובתבונה.

סיפר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע על חסיד אחד שהגיע פעם אל הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע, והתאונן בפניו שבאמצע עבודתו התחיל לאחרונה לראות רוחות רעות ושדים הרוצים לחנוק אותו ולהרגו נפש, שאל אותו הרבי האם אלו השדים המתגלים לפניו לבושים ב'גארטליך' (חגורות), חשב האיש וניסה להיזכר במה שראו עיניו ולבסוף פסק שאכן יש להם חגורות, אמר לו הרבי, אם כן, בפעם הבא שיתגלו אליך השדים, תזכיר לפנייהם את שמי ושם אמי, תפוס אותם בחגורתם ומשוך אותם אלי החדרה, לא עבר זמן רב והחסיד חזר אל בית הרבי שמח וטוב לב, תמה בפניו הרבי מדוע לא הביא עמו את השדים כפי שנדברו יחדיו, נענה החסיד שאך פתח פיו והזכיר שמו של הרבי ברחו כולם מפניו... והסביר ה'נתיבות שלום' עומק סיפור זה, כי ידע ה'יסוד העבודה' שכל השדים אינם אלא פרי דמיונו של החסיד התמים, אולם את הדמיון קשה מאד לגרש, וכדי לבטלם היה צריך הרבי תחילה לייצר מהם 'מציאות' ואז לבטל אותה... על כן ציווהו להחזיק בהם ב'גארטל' שהוא דבר ממשי, ובשעה שלא יוכל לתפוס בדמיונות אלו יבין וישכיל מעצמו שאין בהם ממש.

כיוצא בדבר ייאמר לעניין נסיונות ופיתויי היצר שאף הם אינם אלא 'דמיונות'... שלא יועיל כלום אם ינסה האב להוכיח לו בשכל שהכל הוא הבל וריק, אלא עלינו להתחבר אליו, להראות שאנו מבינים אותו ואת הקשיים הניצבים בפניו, ומשם לנסות להתרומם ולהילחם עם היצר הרע.

כט. עוד יסוד בדרכי החינוך למדנו מהאמור בפרשתן, דכתיב (יה ו) 'אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה', ופירש רש"י, 'אם אין אתה יוצא בגיני אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שני בניה'. ולכאורה יש מקום להקשות, כי בשלמא 'בגיני' - עבור יתרו אכן יש לו למשה לצאת לכבדו, שהלא קיי"ל (ילקו"ש ומכילתא כאן) שחייב אדם בכבוד חמיו, כמו כן 'בגין אשתך' עליו לצאת, שהרי מחויב הוא לכבדה, אך מהו שאמר 'צא בגין שני בניה', וכי האב מחויב לכבד את בניו. וביארו בזה, שכך אמר יתרו למשה, אף אם אין אתה רוצה לצאת בגיני ובגין אשתך, כי יש לך איזה סיבה או 'טעם הכמוס' שאינך רוצה לכבד אותי ואותה, אבל, אנא,

וילד הוא עולם מלא בפני עצמו, ועל האב לנסות להיכנס למצבו הפרטי של בנו זה ומשם להאיר לו את הדרך^ל.

'עשה למען תינוקות של בית רבן' שיראו כיצד אתה מקיים את המוטל עליך, וממך יראו וילמדו גם הם לכבד את מי שהם חייבים בכבודו. כי עיקר ה'חינוך' הוא כשהאב מראה 'דוגמא' לבניו ויוצ"ח כיצד הוא נוהג בארחות ישרים, וממילא אף הם ילכו בדרכיו.

ופשיטא, שאי אפשר שיזהיר האב את הבן בדברים שהוא עצמו אינו עומד בהם, וכמו שפירשו בדרך צחות בדברי חז"ל (מכילתא יתרו) על הפסוק בפרשתן (כ טו) 'וכל העם רואים את הקולות - רואים את הנשמע', שנרמז בזה שצריך ש'יראו' על האב 'את הקולות' ש'נשמע' מפיו כשמחנך הוא את צאצאיו... וכאותו מעשה בילד שהגיע ל"ג שנים, והחל להניח תפילין, ואמר לו אביו כי מהיום הזה ואילך הינך כבר 'גדול' ועליך להיזהר ביותר שלא לדבר באמצע התפילה, והנה ראה הילד במהלך התפילה את אביו שליט"א שח עם חבריו, פנה הבן ושאל, אבא, מתי יעשו לך 'בר מצווה'...

ואל ינסה להצטדק ולומר כי אין הבן רואה במעשיו, כי הבנים מרגישים היטב היטב בהמתחולל בתוככי פנימיות לב האב, וכמו שאומרים בדרך מליצה 'תוכו כברו' - שה'תוכו' של האדם ניכר ב'ברו' אלו הילדים ('בר' בלשון ארמי הוא 'בן')...

ל. עוד יסוד למדנו מפרשתן, דכתיב (יט א) 'כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל', וברש"י 'לבית יעקב - אלו הנשים... ותגיד לבני ישראל - פירוש לזכרים...', ולכאורה צריך ביאור, אם בזכרים אמר לבני ישראל, היה לומר על הנשים לבנות יעקב ומדוע אמר לבית יעקב. וביארו בדרך משל לאדם שחש בגרונו וסבל ייסורים נוראים מהפסולת שנתמלאה בגרונו, בשני דרכים יוכל הרופא לרפאותו, א. ע"י סמי מרפא חריפים, שהם יבטלו ממנו את כל הפסולת, עוד דרך יש - להכניסו לבית סגור ומסוגר, ויהא הבית חם מתוכו מלא בעשבי מרפא, וע"י שהיית החולה שם ממילא יתרפא מתוך החמימות. כיו"ב, לענין רפואת האדם מיצרו, ה'זכרים' יקחו סמי מרפא חריפים והוא עסק התורה כמו שאמרו (קידושין ג:) 'בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין', כי ע"י התורה מתקיים בו (סוכה נב:) 'אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ' והרי הוא כאותו סם חריף המשבר ומכתת את היצר הרע ואת כל השפעותיו הרעות.

אך בית יעקב אלו הנשים שאינם עוסקים בתורה, הם יקיימו את העצה השנייה, על ידי החמימות שיהיה בבית, החמימות שישפיעו אביהם ואמם בביתם לתורה ולאמונה, על ידי כן יתחממו אף הנשים ויצא יצר הרע מהם. על כן לא אמר אצלם בנות יעקב, אלא דיקא אמר בית יעקב כי עיקר חיזוקם נגד המלאך המשחית הוא על ידי הבית על ידי שבבית פנימה יש להם את החמימות הראויה לה' ולתורתו.

כך אף ביארו את דרשת חז"ל (קידושין ג:) 'בנעוריה בית אביה - כל שבח נעורים לאביה', שכל שבח ביראת שמים שיש לה לבת ישראל כשירה, הרי זה נזקף לזכות בית אביה, לזכות החמימות ליראת שמים ולכל הקשור לקדושה של מעלה, אותה מכניס האב בין כותלי הבית.

מספרת הרבנית קאפ בתו של הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע כי בבית אביה ידעו כל המשמשים בקודש כי אף בשעה שהם מסדרים את בית הרבי וחדרו לא הותר להם לגעת בשולחנו של הרבי, עליו היו מונחים דרך קבע הגמרא והסידור, הטאביק (טבק להרחה) והסגרי' שלו - כי אלו תחת רשותו של הרבי ואין לבר אנוש לגעת בהם. פעם אחת הוזמן לבית הרבי איש נכבד ועשיר גדול לצורך עסקנות חשובה מאד (בענין אשר גבל ממש בפיקוח נפש), הגבאים ובני הבית רצו לסדר את הבית ובכלל זה את שולחן הרבי לקראת האיש, למען יתקבל בכבוד גדול ובצורה נאותה, כדי שתצא ממנו התועלת הנדרשת... תחילה סידרו את כל החדר והמתינו לשעת הכושר... ואכן, כשעזב הרבי את החדר לכמה רגעים מיהרו והסירו את המפה שעל שולחנו פרשו מפה חדשה וברחו מהבית, רק הרבנית קאפ נשארה בבית (היא לא חששה להישאר בבית, כידוע הרבי כיבדה והחשיבה במאד מאד) בחזרו החדרה וראה את אשר נעשה, נחרד והחל מהלך בחדר אנה ואנה באחוז בשרעפי קודש, תוך שהוא זועק בכל כוחו בעוז ותעצומות 'פאר וועמען... פאר מענטשען... פאר מענטשען... (לפני מי עשו כן כדי להתייפות בפני בני אדם...) לפניו נעבוד ביראה ופחד... לפניו נעבוד ביראה ופחד... אחר כמה דקות דפק האיש על שערי הבית, מיהר הרבי לארונות הבגדים, הוציא משם בעקישטע (מעיל) ישן נושן שכבר איבד כל צבעו, לבשו וכך פתח את הדלת לפני האיש, כי אין לעשות פעולות פאר מענטשען. מוסיפה הרבנית כי מעשה זה נחרט בעמקי נשמתה עד שזה לא כשישים שנים תמימות מאז אותו מעשה, ואיננה

ביקור חולים - בשגב ומעלת המצוה

בפרשתן (יה ב), 'והודעת להם את הדרך ילכו בה', ודרשו חז"ל (ב"מ ל:): 'ילכו - זו ביקור חולים' לא, וכבר כתב רבינו הרי"א ז (אחד מרבותינו הראשונים, בפסקיו למסכת נדרים פ"ד ה"ג אות ב) בזה"ל, ביקור חולים מן התורה לב, שנאמר (במדבר טו כט) 'ופקודת כל אדם יפקד עליהם' (ומקורו מנדרים לט:), ומצוה גדולה היא שחיי החולה

תלויין בולג, שעל ידי הביקור מיקל מחוליו, ועוד שעל ידי הביקור מיעצין אותו על רפואתו ומחזקין אותו ומיישבין דעתו וגורמין לו שיחיה לד, ואם אין דורש ואין מבקש פעמים שהוא משתעמם ומכביד בחוליו וגורמין לו שימות והרי הן כשופכי דמים'.

ויה"ר שנכה לקבל התורה בשתי ידיים, למעות מנופת צוף זיו התורה, ונזכה כולנו במהרה לאורו.

מסוגלת לעשות איזה פעולה פאר מענטשען. והנה מלבד מה שיש לנו ללמוד בגנות עשיית פעולות ומעשים פאר מענטשען, יש בו הרבה כדי ללמדנו כיצד הנחיל הרבי את משנת חייו לבני הבית, עד שהמאיס עליהם את ההנהגה המאוסה עליו - ללא כל דרשות ודיבורים, ודי היה להם לראות את האש הבווערת בו שפרצה חוצה לזכרון עולם לשישים שנה ויותר מכן.

לא. בספר 'חוט המשולש' מביא, שהגביר בארון ר' שמעון וואלף רוטשילד היה מיוודד עם בעל ה'כתב סופר' זי"ע, בעת היותם במקום המרפא היו השניים נפגשים, והיה הבארון רוטשילד מתעכב עמו כדי לשמוע מפיו דברי תורה וחכמה.

פעם שינה הבארון ממנהגו והזדרז לקצר את מפגשו עם ה'כתב סופר', תמה ה'כתב סופר' לפשר הענין, השיבו הבארון היות וראיתי שהרב אינו בקו הבריאות מיהרתי להיפרד ממנו לשלום, והוסיף ואמר, חז"ל דורשים ילכו - זה ביקור חולים, ומרמזים בזה חז"ל כי לפעמים שהמבקר את החולה מכביד ומקשה עליו בעצם ביקורו הן מפאת חולשתו והן משום שהחולה אינו רוצה שיראוהו במצבו הירוד וכדו' במקרה כזה מצוה על האדם לקיים את ה'ילכו', ללכת ולא להתעכב אצל החולה, ואדרבה על ידי 'ילכו' מקיים מצות ביקור חולים (הכתב סופר היה מקלס את הדברים ומוסרם בשמו של הבארון).

לב. הובא בספה"ק שסגולת המצוה, שהמבקר יינצל מייסורים ומחלה זו, ומקור הדברים הוא כדאיתא בגמ' (נדרים לט:): 'ואם ביקר מה שכרו, מה שכרו כדאמר ניצול מדינה של גיהנם, אלא מה שכרו בעוה"ז ה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו' (תהילים מא ג-ג), ה' ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין וכו'.

לג. וכך כתב ב'סדר היום' וז"ל, וביקור חולים אע"פ שהיא גם כן גמ"ח, אפילו הכי היא גם כן גדולת הערך כמו שאחז"ל (נדרים לט:): 'ביקור חולים אין לו שיעור', והענין, כי הוא גומל חסד עם הגוף ועם הנפש, שלפעמים משיב נפשו של אותו חולה בטוב טעם ודעת אמריו, ודבריו דברי פיוס ורצוי וחיזוק לסומכו על ערש דוי, ובעינינו אנו רואים הענין הזה, כי לפעמים אדם נכנס לבקר את החולה ויושב עמו שעה או ב' ואומר החולה עצמו נחמתני נחמתני, החזרת נשמתני בי ואנו רואין שהקל מעליו חליו.

לד. ומצינו לרבותינו הראשונים שכתבו 'הדרכה' למצוה גדולה זו, הרמב"ם כתב בספרו 'הנהגות הבריאות' בכתב יד (הובא בעינים למשפט נדרים לט:): לספר לחולים ספורים משמחים שירחיבו את נפשו וירחיבו את לבו, ולחדש חידושים שיסיחו את דעתו ויצחק עליהם מהם - הוא וכל חברתו, ויבחרו לשמשו ולעמוד לפניו מי שישמח בו, כל זה מחוייב בכל חולי'.

עוד כתב שם 'החולה ישוחח עם אשר שיחתו נאה לו, וזה הראוי ביותר, כלומר, השיחה עם האדם שהוא דורש בשיחתו, הן בכלל דבוריו המעדנים והמנעימים, הן בכלל שכלו השנון קלות דרכי מחשבותיו, כי כל זה מרחיב לב ומפיח את המחשבות הקודרות'.

ובספר 'סודי רזיא' המיוחס לרבי אליעזר בעל הרוקח ז"ל כתב 'הבא לבקר את החולה ידבר על ליבו דברי ניהומין' (הובא בילקוט ראובני ר"פ וירא).